

วารสารราชบัณฑิตยสถาน
ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๑ ม.ค.-มี.ค. ๒๕๕๖

โลกทัศน์และคำสอนของ ลา ร็อชฟูโก*

จินตนา ดำรงค์เลิศ
ราชบัณฑิต สำนักศิลปกรรม
ราชบัณฑิตยสถาน

บทคัดย่อ

ดุก เดอ ลา ร็อชฟูโก ทรงดำรงพระชนมชีพอยู่ระหว่าง ค.ศ. ๑๖๑๓ ถึง ค.ศ. ๑๖๘๐ ทรงเป็นนักเขียนชาวฝรั่งเศสที่มีชื่อเสียงด้านการเขียนคติพจน์ หนังสือของพระองค์เรื่อง *Réflexions ou Sentences et maximes morales* หรือเรียกสั้น ๆ ว่า *Maximes* (1665) เป็นหนังสือคติพจน์ที่ประสบความสำเร็จสูงสุดเล่มหนึ่งในหนังสือเล่มนี้ พระองค์ทรงเน้นเรื่องความเห็นแก่ตัว ความดี และความชั่วของมนุษย์ ทรงวิเคราะห์ว่าความหลงตนเองเป็นข้อบกพร่องที่สำคัญของมนุษย์ จึงทรงเสนอว่ามนุษย์ควรมีความอ่อนน้อมถ่อมตนซึ่งเป็นคุณสมบัติของคริสเตียนที่แท้จริง พระองค์ทรงเชื่อว่าเรายังสามารถพบผู้ทรงคุณธรรมได้ในโลกนี้ พระองค์ทรงเชื่อมั่นในวีรกรรม มิตรภาพ และความรักต่อเพื่อนมนุษย์ แม้ว่าสังคมจะมีข้อบกพร่อง แต่สังคมก็สำคัญต่อมนุษย์ มนุษย์มีหน้าที่ค้นหาวิธีที่จะทำให้สังคมดีขึ้นและดำรงอยู่ต่อไป

คำสำคัญ : ลา ร็อชฟูโก, คติพจน์, หนังสือ *Maximes*

ลา ร็อชฟูโกประสูติที่กรุงปารีสเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. ๑๖๑๓ ในตระกูลขุนนางเก่าแก่ที่สุดตระกูลหนึ่งของประเทศฝรั่งเศส ทรงฐานันดรศักดิ์เป็นเจ้าชายแห่งมาร์ซีแย็ก (Marcillac) จนกระทั่ง ค.ศ. ๑๖๕๐ จึงได้ทรงเป็นดุกพร็องซัว เดอ ลา ร็อชฟูโก (Duc François de la Rochefoucauld) เมื่อพระบิดาสิ้นพระชนม์

เมื่อ ค.ศ. ๑๖๒๙ ขณะมีพระชันษาได้ ๑๖ ปี ลา ร็อชฟูโกทรงเข้ารับใช้ชาติเป็นทหารในหน่วยรบของแคว้นโอแวร์ญ (Auvergne) ไปทำศึกในประเทศอิตาลี และต่อมาก็ทรงไปทำสงครามในแคว้นฟล่องดร์ (Flandres) ทรงประกอบวีรกรรมอันกล้าหาญ นอกจากนี้เมื่อครั้งพระองค์ทรงอยู่ในวัยฉกรรจ์นั้น ทรงมีความใฝ่ฝันและความรักอย่างรุนแรง ครั้นทรงเจริญวัยขึ้นจึงทรงตระหนักถึงความไม่แน่นอนในชีวิต พระองค์ทรงเคยตกหลุมรักมาตาม เดอ เชอเวริช (Mme. de Chevreuse) ทรงเคยร่วมกับพระนางอาน โดทริช (Anne d'Autriche) ก่อแผนประทุษร้ายต่อรีเชอลีเยอ (Richelieu) แต่เมื่อ

* ปรับปรุงจากการบรรยายทางวิชาการในการประชุมสำนักศิลปกรรม เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๕

รีเซอลีเยอสิ้นชีวิตไปแล้ว พระนางอาน โดทริชกลับโปรดให้แต่งตั้งพระราชอาณัติมาซาเร็ง (Mazarin) เป็นที่ปรึกษา โดยมิได้ทรงนึกถึงพระองค์เลย ลา ร็องฟูโกทรงมีความกล้าบ้าบิ่นอยู่มาก เคยทรงดำริที่จะลักพาตัวพระนางอาน โดทริชและหญิงคนรักของกษัตริย์ ในหนังสือ *Mémoires* พระองค์ทรงบันทึกถึงความคิดดังกล่าวไว้ดังนี้

“ถึงแม้ว่าแผนการครั้งนี้อาจมีอุปสรรคและอันตราย แต่ข้าพเจ้าอาจกล่าวได้ว่ามันทำให้ข้าพเจ้ามีความสุขอย่างไม่เคยมีมาก่อนเลยในชีวิต ข้าพเจ้ากำลังอยู่ในวัยซึ่งชอบกระทำการที่แผลงและชอบดั่ง และข้าพเจ้าพบว่าไม่มีอะไรจะดั่งเท่ากับการลักพาองค์พระราชินีจากพระมหากษัตริย์ ผู้เป็นพระสวามีของพระนาง และจากพระราชอาณัติรีเซอลีเยอ ซึ่งรัชยาองค์พระมหากษัตริย์ ตลอดจนลักพาตัวมาดมัวแซล เดอ โอตฟอว์ (Mlle. de Hautefort) ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงหลงรัก”

ต่อมาเมื่อเกิดสงครามกลางเมือง ลา ร็องฟูโกทรงเข้าร่วมกับพวกกบฏลา-ฟรอนด์ (La Fronde) เพื่อต่อต้านมาซาเร็งและราชสำนักพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ระหว่าง ค.ศ. ๑๖๔๘-๑๖๕๒ ในที่สุดพวกกบฏลา-ฟรอนด์พ่ายแพ้ต่อกองทัพหลวง ลา ร็องฟูโกทรงได้รับบาดเจ็บและทรงสูญเสียทรัพย์สินมหาศาล พระองค์ทรงหลบไปพำนักในที่ดินของพระองค์นอกเมืองหลวง เมื่อ ค.ศ. ๑๖๕๐ ในช่วงนี้พระองค์ทรงยุติกิจกรรมทั้งปวงและเริ่มทรงนิพนธ์ *บันทึกความทรงจำ (Mémoires)* ซึ่งพิมพ์เผยแพร่เมื่อ ค.ศ. ๑๖๖๒

เมื่อ ค.ศ. ๑๖๕๖ เหตุการณ์คลี่คลาย ลา ร็องฟูโกหนีวีตีสู่กรุงปารีส แนวทางในการดำรงชีวิตของพระองค์นับจากนั้นแปรเปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิง ทรงหันไปสนพระทัยในกิจกรรมของสโมสรรรณคดี โปรดการพบปะสังสรรค์กับนักประพันธ์หลายคน เช่น มาดมัวแซล เดอ สกูว์เดรี (Mlle. de Scudéry) มาดมัวแซล เดอ มงต์ป็องซีเย (Mlle. de Montpensier) มาตาม เดอ ซาเบล (Mme. de Sablé) มาตาม เดอ เซวีญเญ (Mme. de Sévigné) และมาตาม เดอ ลา ฟาแย็ต (Mme. de la Fayette) ซึ่งได้รับคำแนะนำจากพระองค์ในการเขียนนวนิยายเรื่อง *La Princesse de Clèves (Encyclopédie, 360, tome 6, 1970: 250)* หลังจากที่ทรงผ่านความผิดหวังและภัยอันตรายมาอย่างโชกโชน ลา ร็องฟูโกทรงกลายเป็นบุคคลที่มองโลกในแง่ร้าย เมื่อ ค.ศ. ๑๖๕๙ ทรงเขียนเล่าถึงพระองค์เองว่าทรงเป็นคนซึมเศร้า (mélancolique) (Pierre CLARAC, 1969: 156)

นับตั้งแต่ ค.ศ. ๑๖๕๘ เมื่อพระชันษา ๔๕ ปี ลา ร็องฟูโกสนพระทัยวรรณกรรมประเภทคติพจน์สาเหตุประการหนึ่งอาจมาจากการที่ได้ทรงนึกทบทวนและทรงสรุปบทเรียนจากชีวิตในอดีต ในช่วงเวลา

เดียวกันนี้พระสหายสนิทคือ มาร์กีซ เดอ ซาเบล และฌัก แอ็สพรี (Jacques Esprit) ได้เกิดความสนใจในเรื่องเดียวกันกับลา ร็อชฟูโก ดังนั้น พระองค์ทรงพบปะพระสหายทั้ง ๒ คน เพื่อทรงนำคติพจน์ที่ทรงนิพนธ์เขียนมาแลกเปลี่ยนกันอ่าน เพื่อขอความเห็นและข้อวิพากษ์วิจารณ์ต่อกัน หลังจากนั้นต่างคนต่างก็นำข้อเขียนของตนไปปรับปรุงแก้ไข ต่อมาผลงานของบุคคลทั้งสามต่างได้รับการพิมพ์เผยแพร่ และความคิดที่ปรากฏในหนังสือคติพจน์ของพวกเขาก็มีแนวความคิดแบบลัทธิฌ็องเซนนิสม์ (jansénisme) เหมือนกันด้วย (Ibid: 157)

หนังสือคติพจน์ของลา ร็อชฟูโกมีชื่อว่า *Réflexions ou Sentences et maximes morales* มักเรียกกันสั้น ๆ ว่า *Maximes* ได้รับการตีพิมพ์ในขณะที่พระองค์ยังทรงพระชนม์ชีพอยู่ถึง ๕ ครั้งด้วยกัน คือเมื่อ ค.ศ. ๑๖๖๕, ค.ศ. ๑๖๖๖, ค.ศ. ๑๖๗๑, ค.ศ. ๑๖๗๕ และ ค.ศ. ๑๖๗๘ ลา ร็อชฟูโกทรงปรับปรุงแก้ไขพระนิพนธ์ของพระองค์ทุกครั้งที่มีการตีพิมพ์ใหม่ จึงนับเป็นวรรณกรรมที่ได้รับความนิยมอย่างมากเล่มหนึ่ง ทำให้ชื่อเสียงของพระองค์แพร่หลาย จนในที่สุดทรงได้รับการแต่งตั้งให้เข้าราชบัณฑิตยสถานแห่งฝรั่งเศส แต่พระองค์ทรงปฏิเสธที่จะรับตำแหน่งอันทรงเกียรตินี้ เนื่องจากทรงพิจารณาว่าเป็นสิ่งสมมุติทั้งสิ้น

เมื่อพระองค์มีพระชันษามากขึ้น ทรงมองโลกในแง่ร้ายมากขึ้นด้วย ชีวิตในบั้นปลายของพระองค์เต็มไปด้วยความเจ็บปวด ความขมขื่น ความเจ็บไข้ได้ป่วย และการพลัดพรากตายจากของญาติมิตรสนิท เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. ๑๖๗๒ ทรงสูญเสียพระโอรสถึง ๒ พระองค์ เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้พระองค์โทมนัสเป็นอย่างยิ่ง ในช่วงแห่งความทุกข์นี้ มีพระสหายซึ่งมีน้ำใจดีต่อพระองค์มาก คือ มาตาม เดอ ลา ฟาแย็ต

ลา ร็อซฟูโกสิ้นพระชนม์ เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ค.ศ. ๑๖๘๐ โดยมีบอซุัวเอ (Bossuet) อยู่เป็นเพื่อนจนสิ้นลมหายใจ หลังจากนั้นอีก ๒-๓ วัน มาตาม เดอ เซวีญูได้เขียนเปรียบเทียบความตายของพระองค์ว่าเป็นเสมือนความตายของกบฏลา-ฟรังด์ ชีวิตของพระองค์สะท้อนให้เห็นถึงวิวัฒนาการด้านศีลธรรมของยุคสมัยนั้นที่ผันผ่านจากพลังความฝันแบบวีรคติในสมัยของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๓ เรื่อยมาจนถึงแนวปรัชญาของลัทธิฌ็องเซนส์ที่จริงจังและปราศจากความเพ้อฝันในช่วงสมัยคลาสสิก (André LAGARDE & Laurent MICHARD, 1970: 349)

ปรัชญาของลา ร็อซฟูโกที่ปรากฏในหนังสือคติพจน์ *Maximes* สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์อันขมขื่นของพระองค์ เนื่องจากได้ทรงนิพนธ์ขึ้นภายหลังจากที่ประสบความผิดหวังและล้มเหลวในชีวิตมาก่อน ลา ร็อซฟูโกเคยทรงเขียนเล่าถึงพระองค์เองว่าทรงอารมณ์เศร้าหมอง พระองค์ทรงขี้มึนน้อยมากนับได้เพียง ๓-๔ ครั้งเท่านั้นในช่วงเวลา ๓-๔ ปีที่ผ่านมา พระองค์ทรงมีอาการซึมเศร้าเช่นกัน แต่อารมณ์ซึมได้ถูกทำลายล้างด้วยอารมณ์เศร้าหมองจนหมดสิ้น (Ibid.)

ทัศนคติที่เป็นหัวใจของหนังสือ *Maximes* ได้แก่ การพิจารณาว่ามนุษย์ทุกผู้ทุกนามล้วนมีพื้นฐานจิตใจที่เห็นแก่ตัว นึกถึงแต่ตนเองเท่านั้น ความเห็นแก่ตัวและความรักตนเองของมนุษย์เป็นสิ่งที่กำหนดคุณสมบัติและข้อบกพร่องของมนุษย์ ลา ร็อซฟูโกทรงเขียนบรรยายว่า “ความเห็นแก่ตัวนี้ได้เบียดบังคุณธรรมความดีงามของมนุษย์จนเหือดหายไปสิ้น ประดุจสายน้ำที่ถูกกั้นไปในมหาสมุทร” ส่วน “ความชั่วนั้นได้ซึมซาบแฝงอยู่ในความดี ดุจดั่งยาพิษอันเป็นส่วนผสมของยารักษาโรค” นั่นเอง (P.-G. CASTEX et al. 1966: 89) สมมุติฐานเกี่ยวกับความดีและความชั่วดังกล่าวนี้ ปรากฏชัดอยู่ในทุกบททุกตอนของหนังสือ ไม่ว่าจะเป็นบทที่ว่าด้วยความรัก มิตรภาพ ความโอ้อ้อมอารี ความสงสาร หรือความมีเมตตาจิตของมนุษย์

ลา ร็อซฟูโกฝังพระทัยในเรื่องความเห็นแก่ตัวของมนุษย์เป็นอย่างมาก ในบทนำหนังสือ *Maximes* ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. ๑๖๖๕ พระองค์ทรงสาธกถึงเรื่องความเห็นแก่ตัวเป็นการเกริ่นนำก่อนจะขยายความต่อไปในบทต่าง ๆ ลา ร็อซฟูโกทรงอธิบายว่าความเห็นแก่ตัวเป็นแรงผลักดันให้มนุษย์มีพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งดีและเลว เป็นเสมือนกฎตายตัวที่ผูกติดอยู่กับธรรมชาติความเป็นมนุษย์ ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์เป็นสิ่งที่น่าตำหนิเนื่องจากทำให้มนุษย์ขาดความโอ้อ้อมอารีต่อผู้อื่น ทรงกล่าวว่าคนเห็นแก่ตัวเป็นบุคคลที่น่ารังเกียจพอ ๆ กับลิงที่ชั่วร้ายและหมาป่าที่บ้าคลั่ง (Pierre CLARAC, 1969: 156) ลา ร็อซฟูโกทรงชี้ว่ามนุษย์เป็นผู้มากด้วยกิเลสตัณหา ไม่มีสิ่งใดมากมายใหญ่ยิ่งเท่าความปรารถนาของมนุษย์ แต่มนุษย์สามารถซ่อนเร้นกิเลสของตนไว้ได้อย่างแนบเนียน ไม่มีสิ่งใดที่ซ่อนเร้นได้เทียบเท่าแผนการของมนุษย์ และไม่มีสิ่งใดแยบยลเท่าพฤติกรรมของมนุษย์

ลา ร็อบซุฟโกทรวงเปรียบ *ความรักตนเองของมนุษย์ว่ามีความเก่งกาจยิ่งกว่าบุคคลที่เก่งกาจที่สุดในโลก* วิทยุณแห่งความรักตนเองของมนุษย์ ได้แก่ ผลประโยชน์ ร่างกายอันปราศจากวิทยุณยอมไร้สายตา ไร้การไต่ยีน ไร้สติ ไร้ความรู้สึก และไร้ความเคลื่อนไหวฉันใด ความรักตนที่แยกจากผลประโยชน์ยอมไม่ได้ยีน ไม้รู้สึก และไม่เคลื่อนไหวฉันนั้น ด้วยเหตุนี้ผลประโยชน์จึงเป็นแรงจูงใจสำคัญให้มนุษย์แสดงการกระทำออกมาในรูปต่าง ๆ ผลประโยชน์เป็นตัวขับเคลื่อนพฤติกรรมของมนุษย์ มนุษย์สามารถจะเอ่ยเอื้อนจันรรจาได้ทุกภาษา เล่นละครได้ทุกบทบาท แม้แต่บทบาทของผู้ที่ไม่ค้ำนึ่งถึงผลประโยชน์ ลา ร็อบซุฟโกทรวงระบุว่ามนุษย์กล่าวคำหนิความชั่วร้าย และกล่าวสรรเสริญความดีก็เพียงเพื่อผลประโยชน์เท่านั้น (André LAGARDE & Laurent MICHARD, 1970: 351) ทรงอธิบายว่าโดยทั่วไปแล้วคนเรามากไม่ชอบที่จะกล่าวชมใคร แต่ที่กระทำเช่นนั้นก็เพียงเพราะมุ่งหวังผลประโยชน์ ผู้ที่กล่าวคำชมเชยหรือคำสรรเสริญจะต้องมีความฉลาดคล่องแคล่ว และละเอียดอ่อน สามารถซ่อนเร้นความรู้สึกอันแท้จริงไว้ภายในใจได้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าเขาเป็นคนบริสุทธิ์ยุติธรรม ส่วนผู้รับคำชมหรือคำสรรเสริญจะเกิดความปลื้มปีติว่าตนเองคู่ควรกับคำยกย่องเช่นนั้น

ลา ร็อบซุฟโกทรวงวิเคราะห์ว่า *ข้อบกพร่องที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์คือ ความหลงตน* ผู้คนทั้งหลายมักชอบพูดละเมอเพื่อปกถึงแต่ตนเอง แม้แต่จะกล่าวถึงความชั่วร้ายของตนเองก็ยชอบที่จะพูด ลา ร็อบซุฟโกทรวงชี้ว่าเราจะพูดน้อยเมื่อเราไม่ได้พูดด้วยความหลงตน ถ้ามนุษย์หลงตนเองมาก มนุษย์จะเกิดความหยิ่งยโส ลา ร็อบซุฟโกทรวงกล่าวว่า มนุษย์ทุกคนมีความหยิ่งยโสมากพอกัน เพียงแต่อาจแสดงออกแตกต่างกันไปเท่านั้น เรามักไต่ยีนผู้คนพูดบงถึงความเยอหยิ่งของผู้อื่น นั่นแสดงว่าผู้พูดยมีความหยิ่งในตนเอง เนื่องจาก “ถ้าเราปราศจากความเยอหยิ่งโดยสิ้นเชิงแล้ว เราจะไมบ่นว่าถึงความเยอหยิ่งของผู้อื่น” (Ibid.)

ลา ร็อบซุฟโกทรวงเสนอแนวปฏิบัติเพื่อละความหยิ่งยโสว่า *มนุษย์ควรมีความอ่อนน้อมถ่อมตน* ทรงให้เหตุผลว่า ความถ่อมตนเป็นคุณสมบัติของคริสเตียนที่แท้จริง ความหยิ่งจองหองเป็นสิ่งที่ปิดบังข้อบกพร่องของเราไม่ให้ผู้อื่นเห็น และบ่อยครั้งเป็นการปิดบังมิให้มนุษย์รู้จักข้อบกพร่องของตนเอง (Ibid.: 354) ด้วยเหตุนี้ถ้ามนุษย์ไม้รู้จักการถ่อมตน เขาก็จะยังคงไว้ซึ่งข้อบกพร่องทั้งปวงและข้อบกพร่องที่ให้อภัยไม้ได้ก็คือวิธีการที่มนุษย์ใช้เพื่อปกปิดข้อบกพร่องของตนเอง ลา ร็อบซุฟโกทรวงเรียกคนเหล่านี้ว่าเป็นผู้ดีจอมปลอม ทรงกล่าวว่า *ผู้ดีที่แท้จริงต้องรู้จักข้อบกพร่องของตนเองอย่างครบถ้วน และกล่าวหาญพอที่จะยอมรับข้อบกพร่องเหล่านี้* (Ibid.: 353)

ลา ร็อบซุฟโกทรวงเชื่อว่ามนุษย์ตั้งใจที่จะไม้เห็นแก่ตัวได้ยากยิ่ง แม้แต่ในเรื่องของความรักและมิตรภาพ ทรงกล่าววามมนุษย์มีความสุขที่จะได้รับความรักมากกว่าการให้ความรัก สตรีที่เชื่อว่าเธอกำลังมีความรัก แท้ที่จริงก็คือเธอมีความสุขที่จะถูกรัก คนโดยทั่วไปไม้สามารถที่จะรักสิ่งใดใดที่ไม้เกี่ยวข้องกับ

ตนเองได้ เมื่อเรารู้สึกรักชอบมิตรสหายมากกว่าตนเองนั้นเป็นเพราะเรามีความพึงพอใจเช่นนั้น อย่างไรก็ตาม ลา ร็อซฟูโกทรงถือว่าความรู้สึกรักชอบมิตรสหายมากกว่าตนเองนั้นนับเป็นมิตรภาพที่สมบูรณ์แท้จริง โดยทั่วไปแล้วสิ่งที่มนุษย์เรียกขานว่ามิตรภาพเป็นเพียงภาพจำลองของสังคมซึ่งมีการจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกัน เป็นสถานที่ทำการค้าซึ่งแต่ละคนยังคงเล็งถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับเป็นสำคัญ (Ibid.: 354) ลา ร็อซฟูโกทรงเตือนว่า ภายใต้โฉมหน้าความใจกว้างของมนุษย์ มีความทะเยอทะยานซ่อนเร้นอยู่ บุคคลที่แสดงตนว่าใจกว้างนั้น คือผู้ที่ไม่ต้องการรับผลประโยชน์ตอบแทนที่เล็กน้อย หากแต่เล็งไปยังผลประโยชน์ชิ้นใหญ่ทีเดียว

ลา ร็อซฟูโกทรงได้รับการวิจารณ์ว่ามีทัศนคติในแง่ลบต่อเพื่อนมนุษย์ มักทรงกล่าวหาว่ามนุษย์เห็นแก่ตัว ทำความดีเพื่อหวังการตอบแทนในรูปของเกียรติยศและผลประโยชน์ต่าง ๆ อ็องเดร ฌิด (André Gide) เขียนวิจารณ์ลา ร็อซฟูโกไว้ในหนังสือ *Journal* ว่า

“ข้าพเจ้ามิได้ตำหนิว่าพระองค์ทรงยกเอาเรื่องความเห็นแก่ตัวขึ้นมาพูด
แต่ข้าพเจ้าตำหนิว่าในบางครั้ง ทรงหมกมุ่นอยู่กับเรื่องนี้เพียงเรื่องเดียว”

(P.-G. CASTEX et al. 1966: 89)

อันที่จริง ลา ร็อซฟูโกมิได้ทรงปฏิเสธว่า มนุษย์อาจจะทำความดีได้โดยไม่หวังผลตอบแทน เพียงแต่ทรงเชื่อว่าบุคคลเช่นนั้นหาได้ยากเหลือเกิน (Larousse, 1966: 929) ลา ร็อซฟูโกทรงยกย่องคุณธรรม ทรงเชื่อมั่นว่าเราอาจพบบุคคลซึ่งเป็นตัวอย่างของผู้ทรงคุณธรรมได้ในโลกนี้ ในขณะที่หลายคนอาจค้านว่าคุณธรรมมีอยู่เฉพาะในความฝันเท่านั้น นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงเชื่อมั่นในวีรกรรม มิตรภาพที่แท้จริง และความรักต่อเพื่อนมนุษย์ ถึงแม้ว่าสังคมยังมีข้อบกพร่องอยู่ แต่สังคมก็เป็นสิ่งสำคัญสำหรับมนุษย์ มนุษย์ต้องพยายามปรับตัวให้เข้ากับสังคม ลา ร็อซฟูโกทรงคิดว่ามนุษย์มีหน้าที่ค้นหาวิธีการที่จะทำให้สังคมนี้ดีขึ้น และดำรงอยู่ต่อไป ทรงกล่าวว่าศิลปะการดำรงชีวิตของมนุษย์ประกอบด้วยความมีใจกว้างและความเกื้อกูลต่อกัน การที่เราจะทำให้มิตรสหายปลาบปลื้มและทำให้ตนเองมีความสุขอยู่กับมิตรสหายนั้น สิ่งแรกที่พึงปฏิบัติคือ *การแสดงความจริงใจ* ทรงเขียนว่าความจริงใจคือการเปิดหัวใจ น้อยคนนักที่จะมีความจริงใจ สิ่งที่เราพบเห็นโดยทั่วไปเป็นเพียงการซ่อนเร้นความในใจอย่างแนบเนียน เพื่อให้ได้รับความไว้วางใจจากผู้อื่นเท่านั้น (André LAGARDE & Laurent MICHARD, 1970: 352) นอกจากความจริงใจแล้ว ลา ร็อซฟูโกยังทรงยึดมั่นในความจริง ทรงเน้นความสำคัญของคุณธรรมข้อนี้เป็นอย่างยิ่ง ถึงกับทรงยกบทคติพจน์ที่ว่าด้วย “*การรักความจริง*” (*Amour de la vérité*) มาตีพิมพ์ไว้ที่ปกในของหนังสือ *Maximes*

หลังจากหนังสือ *Maximes* พิมพ์เผยแพร่ไม่นานนัก มาตาม เดอ ซาเบลได้เขียนบทความลงพิมพ์ใน *Journal des savants* ฉบับวันที่ ๙ มีนาคม ค.ศ. ๑๖๖๕ กล่าวถึงผลงานของลา ร็อซฟูโกว่า

เป็นหนังสือที่มีประโยชน์ยิ่งต่อชาวคริสเตียน (Pierre CLARAC, 1969: 159) ในหนังสือรวมคติพจน์เล่มนี้ ลา ร็องซูโกทรงถอดหน้ากากของมนุษย์ออกจนหมดสิ้น ทรงชี้ให้เห็นความชั่วร้ายที่มนุษย์ต่างปกปิดซ่อนเร้นไว้ เช่น ความเย่อหยิ่ง ความเห็นแก่ตัว ความหลงมกมาย ฯลฯ ทรงพิจารณาสภาพชีวิตมนุษย์ด้วยสายตาที่คล้ายคลึงกับนักบุญอ็อกุสแต็ง (Augustin) และปัสกาล (Pascal) กล่าวคือ มนุษย์มีบาปเป็นชนกปกหลังอยู่ มนุษย์จึงมีข้อบกพร่องนานัปการ ตกอยู่ในโลกของความชั่วร้ายและความทุกข์ *ความทุกข์ที่ลา ร็องซูโกทรงหยิบยกมาแสดงนั้นไม่ใช่ความทุกข์ของชาวคริสเตียนเท่านั้น หากแต่เป็นความทุกข์ของมนุษย์ทุกคนที่ละเลยต่อการปฏิบัติตนให้อยู่ในแนวทางที่เหมาะสม* ลา ร็องซูโกทรงไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดแบบขันตินิยม (stoïcisme) (Ibid.: 158) ที่เน้นความเข้มแข็งของมนุษย์ ทรงกล่าวไว้ในบทนำหนังสือ *Maximes* ฉบับตีพิมพ์ครั้งที่ ๕ เมื่อ ค.ศ. ๑๖๗๘ ว่าผู้ที่หลุดพ้นจากชนกบาปได้มีแต่ผู้ที่ได้รับเมตตาจากพระเจ้าเป็นเจ้าเท่านั้น

การที่ดูก เดอ ลา ร็องซูโกทรงบรรยายข้อบกพร่องของมนุษย์โดยใช้รูปแบบการเขียนคติพจน์นั้น ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ทั้งในด้านบวกและลบ นักวิจารณ์ส่วนหนึ่งเห็นว่าการเขียนคติพจน์ใช้ประโยชน์ที่รัดกุมเพียงไม่กี่ประโยค จึงเหมาะสมกับเรื่องราวที่เป็นสังขารสากลอันเป็นข้อสรุปซึ่งได้รับการยอมรับโดยทั่วไปแล้ว เนื้อหาของหนังสือ *Maximes* มิได้มีลักษณะดังกล่าว เนื่องจากลา ร็องซูโกทรงวิจารณ์ประเด็นเรื่องความเห็นแก่ตัว ความเย่อหยิ่ง นิสัยใจคอต่าง ๆ ของมนุษย์ ซึ่งล้วนแต่เป็นเรื่องที่สมควรได้รับการวิเคราะห์อย่างละเอียดถี่ถ้วน เป็นสิ่งที่ต้องถกเถียงแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางหลากหลายมุมมองเนื้อหาเช่นนี้จึงไม่เหมาะสมที่จะนำมาเขียนแบบคติพจน์

อย่างไรก็ตาม ในช่วงครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ ปรากฏว่าหนังสือ *Maximes* ของลา ร็องซูโกได้รับการยกย่องว่าเป็นรูปแบบตัวอย่างของการเขียนคติพจน์ ซึ่งมีการเลือกสรรใช้ถ้อยคำได้อย่างเหมาะสม (*Encyclopédie 360*, 1970: 250) เนื้อหาเข้มข้นและมีคุณค่ายิ่งต่อผู้อ่าน เนื่องด้วยผู้ประพันธ์ทรงประมวลจากประสบการณ์ส่วนพระองค์ ผนวกเข้ากับสิ่งที่ทรงสดับรับฟังมาจากคำพังเพยและคติโบราณ จึงนับเป็นผลงานเขียนคติพจน์ที่มีข้อคิดปรัชญาลึกซึ้งเล่มหนึ่งในวรรณคดีฝรั่งเศส

ลา ร็องซูโกทรงเป็นนักเขียนที่ยิ่งใหญ่คนหนึ่งของฝรั่งเศส ทรงพระปรีชาด้านการเขียนคติพจน์ โดยทรงเลือกใช้ศัพท์สำนวนที่บ่งบอกถึงพระสติปัญญาอันฉลาดเฉลียวและแหลมคม *จุดเด่นในลีลาการเขียนของพระองค์อยู่ที่โครงสร้างประโยคที่สมดุล การเปรียบเทียบ การใช้ภาพพจน์ การใช้คำที่แสดงคุณลักษณะตรงกันข้าม ทรงพระปรีชาในการแจกแจงแง่มุมอันหลากหลายของความคิดในแต่ละเรื่อง ประดุจช่างผู้เจียรไนแต่ละเหลี่ยมแต่ละด้านของอัญมณีอย่างพิถีพิถัน* (Jean THORAVAL et al., 1970: 126) ในการพิมพ์เผยแพร่หนังสือ *Maximes* แต่ละครั้ง พระองค์ทรงแก้ไขและทรงตรวจทานพระนิพนธ์

ของพระองค์โดยไม่ทรงรู้สึกเบื่อหน่าย ด้วยเหตุนี้พระนิพนธ์ของพระองค์จึงมีคุณภาพดีขึ้นตลอดเวลา ทั้งในด้านภาษาและความคิด

นอกจากลา ร็อซฟูโกจะทรงแสดงโลกทัศน์และคำสอนผ่านทางพระนิพนธ์คติพจน์แล้ว พระองค์ยังมีพระนิพนธ์ที่สอนศิลปะการสนทนาอันเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งในหมู่ชนชั้นสูงสมัย คริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ อีกด้วย งานเขียนนี้มีชื่อว่า “De la conversation” ได้รับการตีพิมพ์ในหนังสือ *Réflexions diverses* ภายหลังจากสิ้นพระชนม์แล้ว เมื่อพิจารณาผลงานเขียนเรื่องนี้อย่างละเอียด จะพบว่าลา ร็อซฟูโกทรงแสดงโลกทัศน์และคำสอนด้วยลีลาที่คล้ายคลึงกับในหนังสือ *Maximes* กล่าวคือ ทรงแนะนำโดยสอดแทรกทัศนคติด้านลบต่อมนุษย์ลงไปด้วย พระองค์ทรงกล่าวนำว่ามีบุคคลจำนวน น้อยนักที่จะปฏิบัติตนได้เหมาะสมในการสนทนา เนื่องด้วยแต่ละคนมีหมกมุ่นอยู่กับสิ่งที่ตนต้องการจะ พูดมากกว่าสนใจที่จะรับฟังผู้อื่น ด้วยเหตุนี้ในการสนทนา เราพึงรู้จักฟังคู่สนทนาเพื่อที่เขาจะได้รับฟัง เราด้วยการตอบสนอง ระหว่างที่ฟังเราจะต้องพยายามติดตามและทำความเข้าใจกระบวนการความคิดของ คู่สนทนา รู้จักกล่าวโต้ตอบหรือโต้แย้งในสถานการณ์ที่เหมาะสม รู้จักกล่าวชมเชยวาทะของคู่สนทนา อย่างจริงใจ มิใช่เพียงเพื่อเอาใจ ควรหลีกเลี่ยงการกล่าววิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นที่ไม่น่าสนใจ หลีกเลี่ยง การตั้งคำถามที่ไร้สาระ ไม่แสดงตนว่ามีเหตุผลเหนือผู้อื่น ในการเจรจาเราควรกล่าวถึงสิ่งที่เข้ากับธรรมชาติ และอารมณ์ของคู่สนทนา ต้องพิจารณาว่าคู่สนทนาชอบฟังสิ่งที่ง่ายหรือชอบสนทนาแบบเอาการเอางาน อย่างบังคับคู่สนทนาให้ยอมรับความคิดของเราหรือแสดงปฏิกิริยาตอบสนอง

ลา ร็อซฟูโกทรงแนะนำต่อไปว่า เราควรหลีกเลี่ยงที่จะพูดถึงตนเองอย่างยืดยาว ไม่ควรยกตนเอง เป็นตัวอย่างในการอภิปราย ไม่ควรกล่าวถึงเรื่องราวต่าง ๆ อย่างละเอียดจนหมดสิ้นทุกแง่ทุกมุม ควรทิ้ง ช่องว่างไว้ให้คู่สนทนามีโอกาสคิดหรือแสดงความคิดเห็นบ้าง นอกจากนี้เราจะต้องไม่แสดงท่าทีวางอำนาจ ในการเจรจา ไม่ใช่คำศัพท์สำนวนที่หรูหราเกินกว่าเนื้อหา เราอาจกล่าวปกป้องความคิดและเหตุผลของ เราได้ แต่จะต้องไม่ทำให้คู่สนทนาเสียความรู้สึก เราไม่ควรแสดงอาการตกตะลึงกับถ้อยคำของคู่สนทนา ไม่ควรผูกขาดการสนทนาหรือกล่าวถึงเรื่องเดียวซ้ำซาก ควรจะกล่าวถึงเรื่องที่น่าสนใจหลากหลาย มิใช่ พูดถึงแต่เรื่องที่เราต้องการจะพูดโดยไม่คำนึงถึงผู้ฟัง

ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ ผู้คนในสังคมชั้นสูงนิยมมาพบปะสังสรรค์กันตามสโมสรวรรณคดี ตามที่ ฟานักของขุนนางหรือนักปราชญ์ ข้อเขียนเรื่อง “De la conversation” ซึ่งลา ร็อซฟูโกทรงให้คำแนะนำ ถึงสิ่งที่ควรปฏิบัติและข้อควรหลีกเลี่ยงในการสนทนา นับว่าเป็นประโยชน์ต่อการเข้าสังคม ทั้งในยุคสมัย ของพระองค์และในเวลาต่อมาด้วย แซ็งแตเฟรอมง (Saint Evremond) กล่าวชมเชยลา ร็อซฟูโกว่า ทรงสนทนาได้อย่างสุภาพและถูกต้องตามแบบแผน ถ้อยคำที่ตรัสล้วนทรงกลั่นกรองมาอย่างดีแล้วทั้งสิ้น

(André LAGARDE & Laurent MICHARD, 1970: 349) ลา ร็องฟูโกทรงเล่าว่าพระองค์เองโปรดการสนทนากับบรรดานักปราชญ์ ทรงกล่าวว่า การสนทนานั้นจะต้องมีเนื้อหาสาระและมุ่งเน้นเรื่องศีลธรรม แม้ว่าพระชนม์ชีพของลา ร็องฟูโกในช่วงต้นจะทรงประสบกับความพ่ายแพ้และภัยพิบัติอยู่เป็นเวลานาน แต่พระนิพนธ์ของพระองค์กลับประสบความสำเร็จอย่างงดงามยิ่ง เนื่องด้วยพระอัจฉริยภาพและคุณธรรมของพระองค์ สมกับที่มาตาม เดอ เซวีญูได้กล่าวยกย่องพระองค์ว่าทรงอยู่แถวหน้าในเรื่องความกล้าหาญ ความสามารถ ความอ่อนโยน และความมีเหตุผล (Ibid.: 350)

บรรณานุกรม

- P.-G. CASTEX et al. (1966). *Manuel des études littéraires françaises. XVIIe siècle*. Paris: Hachette.
- Pierre CLARAC. (1969). *Littérature française. L'Âge classique. Tome II*. Paris: B. Arthaud.
- Encyclopédie 360*. (1970). Séville: Rombaldi.
- André LAGARDE & Laurent MICHARD. (1970). *XVIIe siècle*. Paris: Bordas.
- Larousse 3 volumes en couleurs*. (1966). Paris: Larousse.
- Jean THORAVAL et al. (1972). *Les Grandes étapes de la civilisation française*. Paris: Bordas.

Abstract   **Perspective and Preaching of La Rochefoucauld**

Chintana Damronglerd

*Fellow of the Academy of Arts,
The Royal Institute, Thailand*

Duke de la Rochefoucauld (1613-1680) was a notable French writer, specially known for his maxims. His work *Réflexions ou Sentences et maximes morales*, known in short as *Maximes* (1665), is one of the most successful works in literary history. In this book, he talks about selfishness, decency and indecency in human nature. His analysis concludes that the narcissistic nature of men is the main flaw of the human race. He suggests that a true Christian must adhere to humility. He trusts that people with morals can still be found in this world. He believes in heroism, friendship and goodwill among fellow men. He states that society, though flawed, is very important to mankind. It is our job to constantly improve and maintain our society.

Keywords: La Rouchefoucauld, maxim, *Maximes*